

ในการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลของประเทศทั่วโลกซื้อสินค้าและบริการเพื่อนำมาใช้ในกิจการสาธารณะจำนวนมาก การจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการของหน่วยงานรัฐมีมูลค่าประมาณสิบถึงสิบห้าเปอร์เซ็นต์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมแห่งชาติ และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จึงเป็นสาเหตุให้แต่ละประเทศพยายามกีดกันและเลือกปฏิบัติในการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ ไม่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเป็นธรรม ทำให้การค้าระหว่างประเทศไม่เป็นไปตามจริง เกิดการบิดเบือนไปจากที่ควรจะเป็น GATT ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐต่อการค้าระหว่างประเทศดังกล่าว จึงได้ประชุมพิจารณาร่างความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (Government Procurement Agreement (GPA)) ขึ้นในการเจรจารอบกรุงโตเกียวและมีการปรับปรุงในการเจรจารอบอุรุกวัย จนถึงองค์การการค้าโลก

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาถึงวิวัฒนาการของความตกลง GPA ของ WTO หลักการทางกฎหมายและข้อยกเว้นทางกฎหมายของความตกลง GPA การบังคับใช้และการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างภายใต้ความตกลง GPA รวมตลอดถึงผลกระทบของความตกลง GPA ต่อประเทศไทย ซึ่งประเทศภาคีสมาชิกที่เข้าร่วมในความตกลง GPA ส่วนมากจะเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ส่วนประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจำนวนมากไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วมในความตกลง GPA

ลักษณะของการศึกษาในที่นี้เป็นการศึกษาในเชิงเอกสาร โดยอาศัยตำราในทางวิชาการ คำวินิจฉัยของคณะพิจารณา (Panel) บทบัญญัติของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ รวมทั้งศึกษาคดีเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง จากการศึกษาดังกล่าวทำให้ทราบว่าความตกลง GPA นำมาซึ่งผลดีหลายประการ ด้วยเหตุที่นำหลักการไม่เลือกปฏิบัติ หลักความโปร่งใส หลักแหล่งกำเนิดสินค้า และหลักต่างตอบแทนมาใช้ ซึ่งมีผลทำให้ลดการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก เกิดการแข่งขันอย่างเปิดกว้าง เกิดความโปร่งใสในเรื่องเกี่ยวกับการประกาศ การเชิญชวนให้เข้าร่วมการประมูล และระเบียบข้อบังคับของวิธีการประมูล ส่งผลให้ประเทศภาคีสมาชิกต่างมีความมั่นใจในการค้าขายมากขึ้น เนื่องจากสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสาร กฎ ระเบียบ มาตรการ และนโยบายของประเทศภาคีสมาชิกอื่นๆ ก่อนการทำการค้าระหว่างประเทศ และทำให้ไม่มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างสินค้าหรือบริการที่นำเข้าหรือจัดหากับสินค้าหรือบริการภายในประเทศ รวมทั้งเกิดความเป็นธรรมระหว่างสองประเทศที่ร่วมเจรจาทั้งสองฝ่ายด้วย นอกจากนั้น ความตกลง GPA ยังมีบทบัญญัติบางประการที่ให้สิทธิพิเศษแก่

ประเทศกำลังพัฒนาในหลายประการ เพื่อให้ประเทศพัฒนาแล้วช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา และให้โอกาสประเทศภาคีสมาชิกในการทบทวนบทบาทตามพันธกรณีของความตกลงนี้ โดยสามารถเพิกถอนออกจากความตกลงนี้ได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ WTO ไม่บังคับให้ประเทศสมาชิกต้องผูกพันตามพันธกรณีของความตกลง GPA ทำให้ความตกลง GPA ไม่ได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกของ WTO เท่าที่ควร บทบัญญัติว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจึงไม่ถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างสัมฤทธิ์ผล นอกจากนั้นการกำหนดวิธีการประมูลซึ่งมีอยู่สามประเภท ก็ยังมีปัญหาในเรื่องการนำไปปฏิบัติและเชื้อประโยชน์ต่อผู้จัดหาที่มีส่วนได้เสียกับหน่วยงานที่จัดซื้อจัดจ้าง ในประการสุดท้าย การที่ความตกลง GPA ประกอบด้วยส่วนประกอบหลายส่วนด้วยกัน กล่าวคือ ส่วนที่เป็นเนื้อหาซึ่งกำหนดเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้บังคับระหว่างประเทศภาคีสมาชิก ส่วนที่เป็นเอกสารแนบ (Appendix) ซึ่งประกอบด้วยภาคผนวก (Annex) 5 ภาคผนวก ทำให้เกิดความยากในการทำ ความเข้าใจ ประเทศภาคีสมาชิกเกิดความสับสนในการนำความตกลง GPA ไปใช้

จากการศึกษาและวิเคราะห์ในเรื่องนี้ แม้ประเทศไทยยังไม่ได้ยอมรับเข้าผูกพันตามความตกลง GPA แต่หากประเทศไทยยอมรับเข้าผูกพันตามความตกลงนี้จะมีผลกระทบต่อกฎหมายภายในประเทศไทย ในเรื่องของสถานะทางกฎหมายของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ซึ่งทำให้ต้องตรากฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับความตกลง GPA และต้องแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐโดยกำหนดให้ครอบคลุมถึงการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจ นอกจากนั้นยังต้องกำหนดให้หน่วยงานที่จัดซื้อจัดจ้างปฏิบัติต่อผู้จัดหาที่จดทะเบียนจัดตั้งภายในประเทศอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่นำเรื่องสัดส่วนความเป็นเจ้าของของชาวต่างประเทศมาพิจารณา รวมทั้งต้องแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ในเรื่องแหล่งกำเนิด ทั้งนี้ เนื่องจากระเบียบดังกล่าวกำหนดบทบัญญัติเรื่องหลักแหล่งกำเนิดมาใช้เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้เสนอราคาลิขสิทธิ์ที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทย ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติเรื่องแหล่งกำเนิดตามที่กำหนดไว้ในการจัดซื้อจัดจ้างตามความตกลง GPA